

Komentář

V lednu roku 2013 se uskutečnila historicky první přímá volba prezidenta České republiky. Volba prezidenta byla vyhlášena Rozhodnutím předsedy Senátu dne 1. října 2012, uveřejněným pod č. 322/2012 Sb., na 11. a 12. ledna 2013. Případné druhé kolo volby bylo stanoveno na 25. a 26. ledna 2013.

Aby se mohla uskutečnit přímá volba, musela být nejprve novelizována Ústava ČR (zák. č. 1/1993 Sb.), což se stalo ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. z 8. února 2012. Provedení volby se řídilo zákonem č. 275/2012 Sb. o volbě prezidenta republiky (dále jen zákon) a některé podrobnosti upravovala vyhláška Ministerstva vnitra č. 294/2012 Sb. Ústavní zákon, zákon i vyhláška nabyly účinnosti 1. října 2012, s výjimkou některých částí, které začaly platit až od 8. března 2013, tj v den, kdy se první, přímou volbou zvolený prezident, ujal úřadu.

Volba prezidenta se konala na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním, podle zásady většinového volebního systému (ke zvolení kandidáta je nutný zisk nadpoloviční většiny platných hlasů, pokud žádný z kandidátů takový počet hlasů neobdrží, koná se 2. kolo volby). Volebním obvodem pro volbu prezidenta bylo území celé České republiky. Volba probíhala i v zahraničí na zastupitelských úřadech. Oprávnění voliči mohli na základě voličského průkazu volit v kterémkoli volebním okrsku v ČR nebo v zahraničí.

Prezidentem se může stát občan volitelný do Senátu, tj. volič, který dosáhl věku alespoň 40 let a není zbaven způsobilosti k právním úkonům. Funkční období prezidenta je 5 let, zvolený prezident může zastávat funkci nejvýše dvakrát za sebou. Kandidáta navrhuje 10 senátorů nebo 20 poslanců nebo občan, podpoří-li jeho návrh petice podepsaná nejméně 50 000 občany oprávněnými volit. Registračním úřadem pro volbu prezidenta je ministerstvo vnitra, které rovněž kontroluje petice. Voličem je občan ČR, který alespoň druhý den volby v příslušném kole dosáhl 18 let a nejsou-li u něho překážky v právu volit, určené v zákoně. Volit mohou i občané ČR s trvalým pobytem mimo území ČR, a to na územně příslušném zastupitelském úřadě.

Volba prezidenta je, tak jako jiné volby, svěřena do působnosti volebních orgánů vyjmenovaných v zákoně, jejichž nedílným článkem je i ČSÚ. Hlavním úkolem ČSÚ je vypracovat závazný systém zjišťování a zpracování výsledků volby, zajistit vyhotovení příslušného programového vybavení pro účely zpracování a poskytování výsledku volby prezidenta. K tomu účelu zabezpečuje technicky systém zpracování na pracovištích u pověřených obecních úřadů a na Ministerstvu zahraničních věcí, včetně zajištění pověřených zaměstnanců ČSÚ, zodpovědných za zjištění výsledků volby na svěřeném území, a potřebného počtu dalších osob. Součástí zajištění hladkého průběhu zpracování výsledků je také školení vybraných členů okrskových volebních komisí, které provádějí pověření pracovníci ČSÚ, v oblasti zjišťování a zpracování výsledků volby.

Zpracování výsledků volby proběhlo na 428 přebíracích pracovištích ČSÚ, vytvořených u pověřených obecních úřadů a v Praze, Plzni, Brně a Ostravě u úřadů těch městských částí a městských obvodů, které měly více než 10 okrsků. Výsledky z částí a obvodů s menším počtem okrsků byly přebírány na pracovištích zřízených u magistrátů těchto měst. Pro okrsky v zahraničí bylo vytvořeno přebírací místo u MZV.

Na zpracování se celkem podílelo více než 2,5 tisíce osob, z nichž téměř třetinu tvořili zaměstnanci ČSÚ. Ti byli podle potřeby doplněni pracovníky obecních úřadů, studenty, důchodci (zejména bývalými zaměstnanci ČSÚ) a dalšími osobami. Bylo použito celkem téměř 1 600 počítačů, z toho 455

pronajatých od firmy Alwil pro přenos dat, zbývající výpočetní technika, sloužící na pořízení dat z okrsků, byla zapůjčena v převážné většině od příslušného POU.

Okrskové volební komise ve stále větší míře využívají ke zpracování dat a vyhotovení zápisu o výsledku volby v okrsku výpočetní techniku s programovým vybavením od ČSÚ . Vzhledem k tomu, i vzhledem k poměrně jednoduchému algoritmu zpracování výsledků, byly zápisy o výsledcích volby zpracovány a předány ČSÚ v rekordně krátkém čase. V prvním kole volby bylo 99 % všech okrsků zpracováno již za 2,5 hodiny od uzavření volebních místností, ve druhém kole dokonce za 2 hodiny. Poslední okrsek předal výsledky v obou kolech po 18. hodině, takže definitivní výsledky mohly být zveřejněny v obou kolech do 4,5 hodiny po uzavření volebních místností. Celkem byla zpracována data ze 14 802 okrsků na území České republiky a 102 okrsků na zastupitelských úřadech v zahraničí.

Na prezidenta ČR úspěšně kandidovalo 9 kandidátů, z nich dva navrhl stanovený počet poslanců, jednoho senátorů a zbývajících 5 kandidátů bylo navrženo občanem. Sedm kandidátů bylo členy určité politické strany nebo hnutí, dva kandidáti byli bez politické příslušnosti. Z celkového počtu kandidátů byly tři ženy, průměrný věk kandidátů činil 60,1 let.

Prvního kola volby se zúčastnilo 61,3 % oprávněných voličů, ve druhém kole byla účast o 2,2 procentního bodu nižší. Žádný z kandidátů nezískal v prvním kole volby nadpoloviční většinu hlasů. Do druhého kola postoupili 2 kandidáti s nejvyšším počtem obdržovaných platných hlasů - kandidát s pořadovým číslem 6 Miloš Zeman a kandidát číslo 9 Karel Schwarzenberg. Druhé kolo volby se konalo za 14 dnů od počátku hlasování v prvním kole a vítězem, a tím i prvním, přímou volbou voleným prezidentem ČR, se stal s podporou téměř 55 % platných hlasů Miloš Zeman.

Podrobné výsledky volby předkládáme v následujících tabulkách a grafickém vyjádření.